

Jmenují se Michal Machat

Dům Michala Machata stojí na voňavé, prosluněné louce, na stráni nad Železným Brodem. Tu louku malíř pravidelně kosí, v tom domě žije se svou ženou a pěti syny a maluje v ateliéru, který si postavil za domem. Stavěl ho podle vlastních plánů, vlastníma rukama. Sedm let.

Vysoká okna, rozsáhlý pracovní stůl, police s barvami, stojan, tužky, štětce, plát-
na, fotografie a kresby... Na první pohled klasický malířský ateliér. Krásný ateliér. Když se
dost vynadívám, ptám se po nejnovější práci. U zdi stojí přes deset velkých obrazů v ma-
sivních dřevěných rámech, které jsou připraveny pro výstavu. Jde o práce provedené tech-
nikou, kterou před časem Michal Machat ilustroval výpravné vydání Hrabalovy knížky
Obsluhoval jsem anglického krále. Už kniha sama je svou grafickou úpravou a ilustracemi
výjimečná, když ale vidím obrazy, přesahující rozměry 1x1 metr, dojem se umocňuje. Kde
jsou další? Michal Machat mě vede k počítači. Všechny ty obrazy vznikly na monitoru, ma-
loval je s tabletem v ruce. Posledních sedm let se věnuje počítačové malbě. S nadšením.

Podoby závislosti

„První počítač jsem si koupil v roce 2002. Přesně si to pamatuju, protože v té době
zemřel Stanislav Libenský. Ne, nemá to žádnou souvislost, jen si tu dobu budu vždycky
pamatovat. A proč jsem si počítač koupil? Jako vystudovaný grafik z pražské ‚Hollarky‘
jsem věděl, že se s novými metodami budu muset popasovat, a to také jako malíř. Dnes
si troufnu říct, že jsem na počítačové tvorbě závislý. Tahle závislost – mimochodem – mi
pomohla vytěsnit jiné závislosti. Sedl jsem k počítači, začal objevovat softwary a najednou
už nebyl čas na pravidelné vycházky z kopce do města, do hospůdky – za kamarády. Ce-
lých sedm let, co jsem stavěl, jsem na kumšt nesáhl. A teď v tom zase lítám.“

Na pražské VŠUP vystudoval ateliér skla, ale říká, že ke Stanislavu Libenskému se do-
stal spíš náhodou. Když dvakrát neuspěl na AVU u přijímacích zkoušek na malbu, zavedl
ho Jaroslav Róna, žák Libenského, k této legendě českého skla. „Ukázal jsem panu profe-
sorovi svoje věci, mlčel, prohlížel a pak mne tam na místě – bez milosti – hned vzal. Byl
jsem samozřejmě rád, ale chápal jsem to přece jen jako úkok stranou, než jsem měl brzy
pochopit, že to bylo logické vyústění. A to nejlepší, co se mi mohlo stát! Moudrý Libenský
nám poskytl legitimní možnost malířinu praktikovat, být aplikovanou v médiu skla.“

Na skvělého umělce a pedagoga Michal Machat stále vzpomíná s obdivem. Snad není
náhodou, že si on sám, ač rodilý Žižkovák, v roce 1992 vyhlédl k bydlení právě domek
v Železném Brodě, ve městě, kde měla svou domovskou základu tvůrčí dvojice Liben-
ský–Brychtová, kde na náměstí stojí sklářské muzeum s jejich významnou expozicí, a kde
na sklářské škole Libenský kdysi učil. Mé drobně spekulativní myšlenky Michal Machat
nepřímo potvrzuje: „Dva roky jsem na té škole také učil a musím říct, že snad až tehdy
jsem si uvědomil, jak velký byl Libenský pedagog. Spoustu situací se žáky jsem vlastně řešil
díky zkušenostem, které jsem od něj získal. Hodně mi to pomáhalo. Byl úžasný, jak do-
vedl udržet morálku ateliéru, jeho sílu projevu a vůbec – kolektivní zájem, aniž by přitom
srážel naše osobní tvůrčí ambice.“

Historiky z kriminálu 11,
ilustrace ke knize Bohumila Hrabala
Obsluhoval jsem anglického krále
(Mladá fronta, Prostor, 2006),
2006, digitální malba

Počítačová malba je *moje závislost*. Zbavila mě jiných závislostí.

Tvůrčí euforie

„Už na Vysoké škole umělecko-průmyslové v Praze si společně s kolegou Martinem
Velíškem vytvořil nezaměnitelný přednes připomínající naivní dětskou kresbu. Dojem
neumčlosti navíc podporovaly zvolené materiály, jako jsou obyčejná tužka nebo pastelka.
Jako bytostný figuralista zobrazoval lidské postavy v groteskních scénách plných erotic-
kého napětí, leckdy s příchutí černého humoru. Charakteristickým rysem všech jeho děl
byla práce s textem, zapojeným do konečného artefaktu v podobě slovních hříček, a sche-
matickými znaky představujícími běžné sexuální symboly. Jeho tvorba jdoucí proti všem
konvencím znamenala vyhraněný proud na české výtvarné scéně na přelomu 80. a 90. let
20. století.“ Cituji z textu Markéty Kroupové, který napsala při příležitosti výstavy Macha-

Foto: Cünter Bartoš

Smutná leb,
1991,
kresba

Na další
straně:
nahore vlevo
a dole
ilustrace
ke knize
P. P. Payna
Figury,
figurace,
figuranti
a figuríny
(Medard,
2005)
a nahore
vpravo
ilustrace
k básni Ireny
Václavíkové
Rouhnutí
(Host, 2006)

Mohu dojít daleko. Dál než kolik bych si *troufl na plátně.*

ových kreseb v roce 2005 v Oblastní galerii v Liberci. Autorka nepřehání. Tažení proti konvencím bylo dvojici Machat–Velíšek vlastní. Jejich styl kresby a malby si byl tak blízký, až se zdálo, že se prolínají. Tihle dva nadzvedli „počestné občany“ nejvíce v roce 1992. Byl to skandál se vším všudy, výstavu chtěli cenzurovat i představitelé katolické církve. „V šestém ročníku jsem prožil listopadovou revoluci. To byl silný impulz. Euforie. Tenhle výraz nejlépe vyjadřuje stav, který jsme s Martinem zažívali. Ze všeho jsme si dělali legraci, veřejnost jsme mystifikovali různými stupidními prohlášeními – a náramně jsme se bavili, když to novináři spolkli i s navijákem a dál rozvíjeli. Patřilo to k mládí, k té době. Když se dnes ohlédnu, asi jsem tehdy prožíval zlaté roky,“ usmívá se Michal Machat.

Tandem Machat–Velíšek společně tvořil několik let, vykoledoval si řadu průšvihů, poměrně velkou popularitu, úspěchy doma i v zahraničí, takže slušně vydělával. Dost na to, aby si Michal Machat pořídil domek v Železném Brodě a v čase, kdy se měl narodit jeho první syn, se tam odstěhoval. „Potřeboval jsem se zklidnit, vystřízlivět, setrást ze sebe ten ‚veřejný zájem‘. A tak jsem koupil tehle baráček a stavěl a stavěl. Sedm let jsem nesáhl na kumšt, ani čárku. Maximálně jsem rýsoval čáry, abych nakreslil dveře nebo zed.“

„Matyáš, Samuel, Jáchym, Benjamín a Jonatan,“ u posledního jména zaváhá. Není to jen tak vysypat z rukávu jména pěti synů. Nejstaršímu je sedmnáct, nejmladšímu tři. Nosí starozákonní jména... Malíř, jehož práce kdysi vytočily preláty do nepřičetnosti, snad dnes věří v Boha? „Nehlásím se k žádné víře, ale řekněme, že mi jsou duchovní otázky blízké.“

Dvakrát sedm let

Sedm je biblické číslo, ale tady nejde o cílený životní program. Tak to prostě přišlo, že sedm let si Michal Machat „nezamaloval“ a sedm dalších let se věnuje úplně nové formě – počítačové malbě. „První rok dva sloužíte počítači. Zápísáte se software, hledáte to správné prostředí. Ale když počítač zkotíte, slouží skvěle. Ne, nemyslím si, že je to podřadná technika. Maluju na tabletu, tedy elektronickou tužkou, ta reaguje na každý podnět, přesně kopíruje impulz ruky. Je to regulérní výtvarný nástroj.“

Na začátku se mu líbilo, že dělá něco úplně nového, že je průkopníkem – přinejmenším v Čechách. Jak do techniky pronikal, propadal jí. Neztratíte klasickou malířskou zručnost? ptám se. To už spolu prohlížíme počítačové soubory. „Těžká otázka. Nevím. Každopádně vím, že získávám jinou zkušenost. A moc zajímavou!“ přemýšlí a pak líčí, jak ho fascinuje možnost přemalovávání. „Mohu dojít daleko, dál, než kolik bych si troufl na plátně. Navíc odpadá ten trýznivý pocit, kdy stojíte před bílým plátnem a musíte ho nějak ‚zasvinít‘. Tady založím folder a ráno do něj začnu sázet další verze včerejšího souboru. Večer stojím někdy před úplně jiným obrazem. To bych nikdy na plátně nemohl dělat. Báł bych se, že ten zásah je moc riskantní a ta změna už se nedá vzít zpět. Na počítači se kdykoliv můžu vrátit, může vzniknout i více obrazů. Je to nekonečný prostor. K původní verzi se stejně ale nevrátím, vždycky riskantní posun přijmu. Soubor se stromově nerozvíjí, je stále jeden, ale mění se. Počítačová malba mne do jisté míry osvobozuje i při klasické malbě. Aplikuju do ní nové zkušenosti z volnosti, již poskytuje počítač.“

Dokončený počítačový obraz je třeba vytisknout. Co vyjídá z tiskárny? Dá se to nazvat obrazem? Nebo je to grafika? „Myslím si, že je to regulérní grafická technika, po výtisknutí vzniká grafický list. Dělán malbu v sofistikovaném grafickém prostředí a tak k ní, jako ke grafice, posléze přistupuji. Každý výtisknutý list čísluju v dané řadě. A když onen počet vyčerpám, měl bych zničit štoček. Tedy počítačový soubor.“ Velké grafické listy, které stojí v rohu ateliéru, jsou číslovány v šestkové řadě. Michal Machat je však netiskne všechny šestkrát najednou, ale průběžně, podle potřeby, takže zatím ani jeden ze souborů v počítači zničit nemusel. Dokáže to vůbec? Pokrčí rameny: „To bych zatím neřešil. Času dost. Radši budu malovat nové věci. Víte, jaký je v tom počítači prostor? Jaké možnosti?“ ■

Michal Machat (*1963)

- vystudoval SUŠ výtvarnou na Hollarově náměstí a VŠUP v Praze.
- V letech 1987–1992 spolupracoval a také vystavoval s Martinem Velíškem, a to nejen doma, ale také v zahraničí.
- Část jeho tvorby představují skleněné artefakty. Jeho práce jsou zastoupeny v řadě českých i světových galerií a muzeí.
- Po odmlce se k tvorbě vrátil v roce 2000, dnes se věnuje počítačové malbě.
- Ilustroval knihu Bohumila Hrabala *Obsluhoval jsem anglického krále*, obrazově vypravil *Figury, figurace, figuranti a figuríny* od Petra Pazdery Payna, soubor lidových popěvek, které sebral Jan Jeník z Bratřic, a další knihy.
- Je ženatý, má pět synů. Jeho žena Hana je také výtvarnice.

